

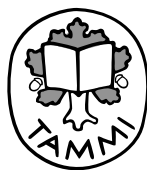
KRISTIINA
VUORI

ELINAN SURMA

tammi

Kristiina
VUORI

Elinan surma

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ

tammi

75 VUOTTA

HELSINKI

Tämän romaanin kirjoittamista on tukenut
Taiteen edistämiskeskus.

© Kristiina Vuori ja Kustannusosakeyhtiö Tammi 2018
ISBN 978-951-31-9801-5
Painettu EU:ssa

*Tämä romaani on omistettu
historiankirjoissa parjatuille naarassusille.*

*Menneisyyden naiselle, jonka ainoa synti
oli olla yhtä lujatahtoinen ja ylpeä kuin mies.*

En kykene nukahtamaan ilman valoa. En rohkene, sillä pimeydessä minua vaanivat synkät varjot. Ne ovat kärsivällisiä, eivät väsy tai horju. Ne tietävät, että kaikella on aikansa. Kynttilä voi palaa vain sydämensä verran ja rasvatuikka on riippuvainen traaninsa määrästä. Kaikki loppuu aikanaan.

Ja kun pimeys vihdoin tihenee, se ei tule yksin. Sen laahuksena ovat syntini. Eivätkä ne salli minun unohtaa.

1462
Laukko

Tänään se tapahtuu. Vihdoinkin. Ilo kutittelee ihoni alla ja joudun oikein ponnistelemaan, etten paljastaisi riemuani liian aikaisin. Teen parhaani näyttääkseni ankaralta, kun rengit ja piiat säntäilevät valvovan silmäni alla edestakaisin. Laukon kartano valmistautuu vieraiden kestitsemiseen, mutta jos oikein aavistan, näistä kesteistä sukeutuu jotain paljon tärkeämpää kuin tavalliset olutpenkit.

Ja minä olen varma. Tänään se tapahtuu.

Sen on pakko tapahtua.

Pörösilmä laahustaa ohitseni syli täynnä puupikareita. Eukko ei vilkaisekaan minua kohti, mennä lönköttää vain eteenpäin lioitellun uupunut ilme kurttunaamallaan.

”Puupikareita”, kivahtan, ja se riittää pysäyttämään piian niille sijoilleen. ”Minne sinä luulet niitä kiikuttavasi?”

”Minnekö?” Pörösilmä mittailee minua kulmatupsujensa alta kuin äreä hyyppiö. ”No, kivitupaan tietysti kuten Kirsti-emäntä käski.”

Nokkava epeli. Minä olen Laukon avainpiika, vaan en emäntä. En vielä. Klaus-herra, Kurkien sukukartanon isäntä, on yhä mies vailla vaimoa. Häädän huulilleni karkaavan hymynpoikasen tiehensä.

”Kuvittelee Pörösilmä sitten mitä tahansa, en aio halventaa omaa huonekuntaani tarjoamalla heille sahtia viheliäisestä katajakapasta.”

Lähden harppomaan kohti miespihan takanurkassa taivasiin kohoavaa kivirakennelmaa, joka näyttää vartiotornilta, mutta on itse asiassa kartanon vaikuttavin asuinrakennus. Sen tiilikaton alle on säilötty Laukon aarteet, tinat ja hopeat, turkikset sekä kaukomailta laivatut kankaat. Pörösilmä kipittää kannoillani, eikä äskeisestä väsymyksestä näy jälkeäkään. Piika tuntee minut yhtä hyvin kuin vakkamestari vasunsa, onhan hän kaitsenut minut kapaloissa ynisevästä mytystä aina kassapääneidoksi asti. Hän vilkuilee minua uteliaana ja odotan koko ajan kysymystä, jota ei kuitenkaan tule.

Vaikka tiedän, etten saisi, haluaisin kovasti vastata tuohon kysymykseen, koska tänään se tapahtuu. Kyllä vain. Klaus lupasi.

”Mitkä tynnyrit isketään vieraita varten?” Renkivouti Uolevi Pitkäparta seisoo tornitalon kellariin johtavien portaiden edessä ja katsoo minua odottavasti.

Irrotan kellarin avaimen vyölliskoukustani riippuvasta avainnipusta ja ojennan sen renkivoudille. ”Oluista pasewalk ja viineistä bastert.”

Pitkäparta ei sano mitään, eikä hänen tarvitsekaan. Miehen teerenpilkkuiset kasvot paljastavat riittävästi. Nakkaan niskojaani. ”Herra Jöns Olofinpoika on sentään isännän luottoystävä ja minun kasvatti-isäni. Aina ei sovi olla itara. Me panemme parasta pöytään ja sillä siisti.”

Rengin katse singahtaa ohitseni Pörösilmään, ja tunnen, miten poskipääni kuumenevat. En näe, mitä selkäni takana tapahtuu, mutta Pitkäparta luopuu vastarinnastaan, hipaisee etusormella ohimoaan ja siirtyy avaamaan kellarin lukkoa. Jatkan matkaa

tornitalon päätyyn, nousem puuportaat pääovelle ja astun sisään holvikattoiseen saliin. Pörösilmä seuraa perässäni ja huokailee ihastuneena, kun avaan suuren kirstun kannen, ja lasit, tinat ja hopeat välkehtivät kutsuvasti ikkunasta siivilöityvässä vihertävässä valossa.

Kasaan Pörösilmän käsivarsille kannut viinille ja olville ja lisäksi mukaan pari tinatuoppia. Osoitan salin keskellä olevaa pöytää ja muistutan, että ensin pitää levittää verkaliinat.

”Ihan varmastiko tänne?” Pörösilmä värisee kylmästä ja niiskauttaa lytynenänsä merkitsevästi.

”Tänne”, tokaisen. ”Ja Pörösilmä, kun pöytä on järjestyksessä, voitkin ryhtyä lämmittämään kakluunia.”

Piikaani on tuskin kastettu Pörösilmäksi, mutta sillä nimellä muoria on kutsuttu aikojen alusta asti. Olen toisinaan tuuminut, että olisi mukava tietää hänen ristimänimensä, ja lapsena yritinkin sitä häneltä udella, mutta tuloksetta. Itsepäinen vanha vuohi, pitäköön salaisuutensa. Käänän selkäni ja keskityn nostelemaan kartiomaisia juomapikareita arkusta lattialle. Niiden sininen väri miellyttää minua paljon enemmän kuin tavanomainen vihreä tai väritön lasi. Kuinkahan monta pitäisi varata esiin? Klausille ja herra Jönsille tietysti, sekä Laukon kotipapille herra Martille. Mutta entäpä kasvatti-isäni seurue? Rälssimies ei ratsasta koskaan yksin ja usein hänen asemiehissään palvelee nuoria svennejä, joiden syntyperä oikeuttaa heidät istumaan kartanon isännän seurassa.

Entä jos Uoti Getz on vierasjoukon mukana? Puren huultani. Miksi huolehtia mokomasta? Minä olen muuttunut ja epäilemättä on Uotikin. En ole enää pelokas lapsi, joka turvattomassa orpoudessaan ripustautui ensimmäisen ystävällisen sielun tunkin liepeisiin. Jos nuorukainen kuuluu edelleen herra Jönsin

seurueeseen, toivotan hänet tervetulleeksi siinä missä kaikki toisetkin.

Harmikseni minun on myönnettävä, että olen aivan liian nuori ja kokematon kantamaan suurkartanon avaimia vyöllisissäni. Naimattomuudesta kielivä hunnuton päälakeni vain vaikeuttaa asemaani ja ensimmäisinä viikkoina toimessani minun oli pakko tarttua kättä pitempään osoittaakseni, etten sallisi kenenkään talloa varpailleni.

Kasvattiäitini rouva Margareta Magnuksentytär ei olisi halunnut päästää minua pestille kartanoon, jossa isännöi vaimoton mies. Klausin äiti oli jo pari ajastaikaa sitten muuttanut Nyy-näisten pytinkiin viettämään leskenpäiviään, ja kaksi Klausin siskoistakin on jo miehellä. Syystä, joka minulle on yhä arvoitus, herra Jöns käytti holhuumiehen valtaansa ja toimi vastoin vaimonsa neuvoa. Hän lähetti minut Laukon kartanoon, mutta rouva Margaretan vaatimuksesta en matkannut yksin vaan Pörösilmä teki minulle seuraa.

Suuni nytkähtää taas hymyyn. Vahtikoira. Pörösilmä tekee parhaansa täyttääkseen rouva Margaretan käskyt, mutta kuukausien saatossa minusta on sukeutunut melkoisen taitava karkaamaan omille teilleni ja peittämään jälkeni. Pörösilmä on nokkela päänpistäan, mutta aika ei sääli ketään ja ennen niin terävä katse on enää haalea muisto entisestä.

Kun verat on levitetty pöydälle, juoma-astiat aseteltu ja nahkaiset penkkityynyt pöyhitty, Pörösilmä lähtee tyytymättömästi mutisten noutamaan polttopuita. Vaikka on kesä, paksujen kiviseinien sisällä on epämukavan viileää ja eritoten vanhempi väki tuppaa valittamaan jäsenien kolotusta, jos kivitupia ei lämmitetä. Katseeni kiertää värikkäillä kudonnaisilla peitettyjä seiniä ja jään ihaillemaan neulamaalareiden taitavaa kädenjälkeä. Ensimmäi-

sessä kuvataan Kristuksen viimeisiä päiviä, toisessa pyhä Mikael seivästää lohikäärmeen.

Eikös vain kaikki olekin kuten olla pitää. Mielihyvä hyrise rinnassani. Herra Jönsillä ei pitäisi olla mitään valittamista emäntäpiian taitojeni suhteen. Rouva Margareta kouli minut ankaralla, mutta taitavalla kädellä. Tapasin nurista rouvan säälimättömyyttä kasvinsisarelleni Elinalle ja kadehtia Elinan lykkyä, kun hänet kaksitoistavuotiaana passitettiin Naantalin birgittalaisnunnien hoteisiin kartuttamaan neitseellisiä hyveitään ja kirjontataitojaan. Nyt kiitän onneani, ettei minua saateltu Armonlaakson luostariin yhdessä Elinan kanssa. Sormustimen ja neulan käyttö eivät ole koskaan kuuluneet vahvuuksiini, sillä vaatii pitkämielisyyttä nyhjäyttää paikoillaan tiimasta toiseen.

Kapuan portaat ylös viimeiseen kerrokseen varmistaakseni, että ylistupa on tuuletettu ja tolppasänkyyn levitetty puhtaata täkänät. Polsteriin ja pääpatjoihin on vasta viime viikolla vaihdettu tuoreet järviruokotähkät, joten herra Jöns saisi viettää yönsä ylellisen pehmeässä pesässä. Olen ylpeä Laukosta ja asemastani sen avainten ja lukkojen haltijana. Muistan toki lämmöllä lapsuuskotiani Uskelan Karjaskylässä, mutta hirsikartanon maanläheinen mukavuus ei vain kerta kaikkiaan yllä kivipytingin jylhän loiston rinnalle.

Vaan omituisesti kulkevat kohtalon polut, sillä eipä olisi Laukossa kivikastellia ilman maankuulua vesilahtelaista rettelöitsijää. Noin kaksikymmentäneljä ajastaikaa sitten eräs pähkähullu David nostatti satakuntalaiset miehet pahuuteen ja juoniin ylhäisimpiään vastaan. Tuo pirun riivaama lurjus, Heikkilän isäntä David Anian kylästä, viekoitteli notkealla kielellään rahvaanmiehet puolelleen ja yllytti nämä hyökkäämään lukuisiin rälssikartanoihin oikeudenmukaisuuden nimissä. David maalaili värikkäitä kauhukuvia

piiskaa heiluttavista kruununvoudeista ja säilällä uhkailevista linnanherroista. Raskaiden verojen rasittamat talonpojat hörivistivät korviaan ja uskoivat kuulevansa kerrankin totuuden sanoja. Talonpoikaiskuninkaaksi itsensä huudattanut David marssi ryövärijoukkonsa kera Viikin kartanoon ja ryösti sen putipuhtaaksi. Mellakassa sai surmansa neljä huovia. Sama hurjapääsakki aiheutti suurta hätää ja vahinkoa myös kihlakunnantuomarin tilalla Pirkkalan Penttilässä ja Lammin Porkkalan kartanossa.

Lopulta piispa Maunu sekä Turun ja Viipurin kastellaanit saivat tarpeekseen ja levottomuudet kitkettiin huovien avustuksella. Huhujen mukaan David pakeni Rääveliin, eikä miehestä enää koskaan kuulunut pihahdustakaan. Hairahtuneet talonpojat vannoivat uskollisuutta Turun linnanherralle ja valtaneuvostolle. Ihme kyllä miestapoista huolimatta kruunu tyytyi rahallisiin hyvityksiin, eikä yksikään Davidin hännystelijä maksanut hengellään niskuroinnistaan. Kyläkunnat luovuttivat kovia kokeneelle rälssille korvaukseksi niittypalstoja ja eräomistuksia, ja jotkut pahimmista mellakoijista joutuivat luopumaan kokonaisesta tilasta. Nousu valtakuntaa vastaan osoittautui tyyriiksi lystiksi, mutta rahvas kaivoi massiansa halukkaasti, koska siten vältti hirttosilmukan.

Levottomuuksien jälkeen silloinen Laukon herra Jeppe Kurki, Ylä-Satakunnan laamanni, aloitti kivitornin rakentamisen paltalleen, ja Klaus vei sen loppuun isänsä kuoleman jälkeen. Jos joku veroja vastaan hangoitteleva tappelmanni saisi nyt päähänsä hyökätä kartanoon, Laukko ei sortuisi, ei palaisi, eikä varsinkaan antautuisi sen valloittamattoman kivikastellin ansiosta.

”Emäntä. Emäntä! Nyt he tulevat!”

Kokoan helmat käteeni ja riennän portaat alas. Pörösilmiä virnistää minulle röyhkeästi syli täynnä polttopuita, mutta en

seisahdu torumaan häntä, vaikka hän yhä edelleen pitää minua pilkkanaan kutsumalla emännäksi. Pysähdyn vasta miespihan luhtiportille ja asetun seisomaan Klausin taakse kartanon muun väen jäädessä etäämmälle. Kukaan ei pysy sisätiloissa, eikä sitä edes odoteta, sillä vieraiden, vähäistenkin, saapuminen kartanolle on aina iso tapahtuma.

Klaus seisoo etummaisena kädet sivuilla, selkä suorana ja tiukkojen housusukkien verhoamat lihaksikkaat jalat pienessä haarasennossa. Hän on yhtä aikaa rento ja valpas. Edelleen soturi, vaikka mikään vaara ei ole uhkaamassa meitä. En näe hänen kasvojaan. Sääli. Päässäni oleva muistikuva ei vedä koskaan vervoja todellisuudelle. Päivänkehrä saa hänen mustat hiuksensa loistamaan kuin korpinsiipi, ja rinnassani räpyttelee jotakin keveää ja hentoista. Pian. Aivan pian. Minun on taas pakko hymyillä, en voi sille mitään. Jos rohkenisin, ottaisin kiinni hänen kädestään. Tuntisin hänen miekan ja keihään karheuttaman, mutta lämpimän kämmenensä vasten omaani. Värisen. Ehkä jo tulevana yönä me voimme koskettaa toisiamme luvan kanssa.

Porttisolasta kantautuu huudahdus, ja lukuisat kaviot polkevat pihatannerta. Kahlaamon ylitettyään hevoset ovat märkiä vatsojansa myöten. Näen kasvatti-isäni harmaiden viiksien ja pukinparran ympäröivät kasvot. Hämmästykseni herra Jönsin takaa pilkistaa rouva Margaretan huuvan peittämä pää. Pidän huolta, ettei hymyni väljähdä, ja olen jo astumassa eteenpäin, kun toinen ratsukko ilmestyy herra Jönsin ruunan rinnalle. Uoti. Ja hänen takanaan istuu innokkaasti huiskuttava neito, jota en ole ensin tunnistaakaan. Elina? Käteni nousee kuin itsestään vastatervehdykseen, enkä voi olla ihmettelemättä, miten luostariin kadonneesta arkipäiväisestä pikkutyttöstä on saattanut varttua sorjavartinen neito, jonka sileä iho hehkuu valkoisena kuin piimä

ja hiukset ryöppyävät hilkan alta pehmeänä vaahtona aina alas lantiolle saakka. Tuon vastakirnutun kultaisuuden edessä omat suortuvani haalistuvat harmaaksi tuhkakksi.

”Jumala antakoon kartanonväelle hyvät päivät!”

”Maarian nimeen”, vastaa Klaus herra Jönsille.

Elinan kukkaan puhjennut sulous on niin päälleikäyvä, että ensimmäinen tunteeni on – häpeäkseni – ärtymys. Enpä olisi uskonut, että lipsuisin pikkumieliseen kateuteen toisen naisen koreuden vuoksi. Sitten havahdun muistamaan, että siinäähän on Elina. Elina! Minun rakas rintasisareni, jota ilman lapsuuteni olisi ollut monin verroin ankeampaa. Hänelle jos kenelle soisin kauneutta, onnea ja vaurautta.

Klaus on jo auttanut rouva Margaretan alas herra Jönsin takaa. Hän tervehtii arvovieraitaan kumartamalla syvään ja kääntyy sitten kohden Uotia ja Elinaa. Liikahdan mennäkseni notkistamaan polveni kasvattivanhempieni edessä, mutta Klausin outo käytös jäädyttää minut aloilleni. Hän vain seisoo paikoillaan ja tuijottaa sieraimet väristen kuin ori kiimoillaan olevan tamman haistaessaan. Tovin on kiusallisen äänetöntä kunnes Elina tirskahtaa, huomaa nopeasti epäkohteliaisuutensa ja hautaa punehtuneet kasvonsa Uotin olkapäähän. Uotin kulmat kohoavat hiusrajaan asti. Häntä taitaa huvittaa kartanon isännän tollomaisuus. Hän virnistää minulle tuttuun poika-aiseen tapansa, mutta mikään mahti maailmassa ei saa minua vastaamaan hänen hymyysä.

Järkähän vihdoin eteenpäin ja notkistan toisen polveni maahan. Herra Jöns silittää poskeani ja rouva Margareta on suutelevinaan minua otsalle. Kasvattiäitini ei päästä minua heti menemään vaan pitää kiinni olkapäistäni ja katsastaa olemukseni yhdellä terävällä pyyhkäisyllä päästä varpaisiin. Arvaan, että

edessä on vielä tiukka kuulustelu, ennen kuin rouva sallisi minun vetäytyä levolle.

Nousen ylös ja kehotan tulijoita siirtymään edemmäksi väenpihalle, missä vähäpiika odottaa tervetulijaishaarikan kera. Klaus herää muistamaan isännän velvollisuutensa, harppoo herra Jönsin rinnalle ja ryhtyy kyselemään valtakunnan kuulumisia. Uoti kumartaa ilkkurisen lennokkaasti edessäni ja sitten Elina singahtaa kaulaani. Hänen pehmeä, punainen suunsa värisee aivan kuin häntä itkettäisi. Taputan häntä selkään ja irrottaudun syleilystä niin nopeasti kuin mahdollista. Oloni on sekava ja huomaan toivovani, että Elina olisi jäänyt Karjaskylään. Ravistan ajatuksen pois, se on nolo ja ilkeä, eikä Elina ansaitse töykeyttäni.

”Viisi vuotta”, Elina sopertaa ja katsoo minua silmät suurina ja kosteina. ”Että olenkin kaivannut sinua, sikko!”

Myötäilen hänen sanojaan ja kehotan häntä seuraamaan vanhempiaan. Itse jään ohjaamaan muuta seuruetta tallin luo, jotta hevoset saadaan suojaan ja rengit voivat purkaa tulijoiden matkatavarat. Neuvon huoveja jättämään aseensa karjasuojan vieressä olevaan aittaan ja komennan rengin nostamaan kaivosta raikasta vettä, jotta miehet saavat huuhdeltua pahimmat reissupölyt kurkuistaan. Parempi, että sammuttavat janonsa ensin vedellä ja siirtyvät vasta sen jälkeen olviin. Pakotan itseni työntouhuun ja keksin koko ajan lisää tehtävää, jotta minun ei olisi pakko liittyä Klausin ja kasvattiperheeni seuraan. Ei vielä. Ei aivan vielä. Vasta sitten, kun sydämeni sairaalloinen jyske olisi tyyntynyt ja kasvoiltani karannut väri palannut edes jotakuinkin.

Ajattelen Klausin kehoa omaani vasten, ratsastuksen ja aseharjoittelun muokkaamia lihaksia. Ajattelen paljaan ihon siloisuutta, kosteaa, avonaista suuta kaulallani, leikkisästi näykkiviä hampaita korvalehdelläni. Ajattelen lupausta. Ajattelen toivoa.

Ja sitten en enää ajattele niitä, sillä aavistan sen turhaksi. Käännyin katsomaan takanani nauravia ja rupattelevia ihmisiä. Näen, kuinka Klausin katse ei päästä Elinaa lieastaan. Näen, miten Elina punastuu, räpyttelee, on kaino, ujo ja ehkä vastahakoinenkin, pelokas raavaan uroon halun edessä. Mutta koko ajan, kun hän pakenee Klausin huomiota ja hakeutuu emonsa läheisyyteen, hänen suupielessään piileksii pienen pieni – voitonriemuinen? omahyväinen? – hymynväre.

Hengitykseni kulkee raskaana. Yhtäkkiä käteeni työnnetään tinatuoppi ja kielelleni valuu katajasahdin makea pistävyys. Pörösilmä. Hän ei puhua pukahda, auttaa vain minua pitämään tuoppia paikoillaan kunnes se on tyhjä. Sitten hän häviää paikalta yhtä äänettömästi kuin tulikin. Eipä taida enää kutsua minua emännäksi. Suoristan vyöllisiäni ja valmistaudun kohtaamaan Klausin ja entisen huonekuntani. Mutta tanhua onkin tyhjä. Ovat menneet jo sisälle. Sinne kai sitten minäkin. Olen portaiden juurella, kun minun on ykskaks pakko painaa sormet huulilleni. Ne vapisevat ja suuni tuntuu ahtaalta. Se on täynnä hiljaisuutta, joka uhkaa revetä joksikin muuksi, ääneksi, huudoiksi, joita en voisi enää vetää takaisin, kun ne kerran karkaisivat ulos. Leukani tärisee, kun yritän pitää vaaralliset sanat sisälläni.

Mutta se menee ohitse, totta kai menee, kuten mikä tahansa muukin mielenvimmakohtaus. Ja sitten olen jo porraspuiden yläpäässä, avaan oven ja Klausin hyväntuulinen ääni täyttää korvani. Astun kivitupaan ja kokoan hymyn kasvoilleni, vaikka ounastele, ettei minulle ole enää olemassa huomista.

Ehtoateria alkaa yhteisellä rukouksella, joka päättyy Klausin piirtämään ristinmerkkiin ruokien yllä. Pesen käteni Pörösilmän kannattelemassa pesuvadissa ja kuivaan ne piian olkapäältä roikkuvaan pellavaliinaan. Uoti Getz saa kunnian leikata lampaanpaistin ja ojentaa taiten siivutetut lihat jokaiselle meistä vuoron perään. Kunniavieraan paikka Klausin pönttötuolin vieressä on varattu herra Jönsille, mutta muuten emme tänä iltana noudata tiukkoja pöytätapoja arvojärjestyksineen vaan miehet asettuvat laudan yläpäähän ja me naiset alapäähän. Pörösilmän tarjoillessa apunaan herra Jönsin pikkusoini minä olen kerrankin täysin vapaa keskittymään kuulumisten vaihtoon.

Miehet syventyvät vuoroin parjaamaan juuttikuningas Kristiania ja vuoroin kehuskelemaan valtakunnan hovimestari Erik Axelinpoika Tottia, me naiset puolestamme rupatteleme asioista, joilla on oikeasti merkitystä. Siitä, miten vaivalloista on matkata lähes kolme päivää Uskelasta Vesilahdelle, kun majoitusmahdollisuudet ovat mitä ovat. Talonpoikien pimeitä pirttejä hienhajuineen ja kirppuisine jäniksenvällyineen. Ei sänkyjä vaan orsista roikkuvia lavoja, joiden päälle kapuaminen vaatii nuoruuden ketteryyttä. Ei pehmeää polsteria vaan kasauma rukiinolkia

ja päänalusena oljista sidottu korvallinen. Maanlaissa toki seisoo, että majataloja pitäisi olla päivämatkan päässä toisistaan, mutta milloinpa todellisuus olisi vastannut lainkirjainta.

”Kernaammin sitä laskee päänsä niitylle paljaan taivaan-kannen alla”, rouva Margareta puhahtaa ja seivästää veitseensä mantelimaidossa haudutetun lohenvälisen.

”Eihän niillä raukoilla ole edes kunnan privettiä”, Elina hihittää ja kastelee leipänsänsä surutta kastikekippossa. Nähtävästi häntä on Armonlaaksossa hemmoteltu hienostuneemmalla makilla kuin meitä rahvaanlapsia täällä Vesilahdella. ”Oli pakko kompuroida pellolle helmojansa nostelemaan.”

”Elina”, rouva Margareta paheksuu. ”Ei ole hyvien tapojen mukaista, että survoo rievänsä suoraan liemikuppiin, jota koko pöytäseurue käyttää yhteisesti.”

Kasvinsisareni punastuu ties jo monettako kertaa. Hänen hiipiänsä on niin vaalea, että se paljastaa salakavalasti pienimmätkin mielenliikkeet.

Rouva Margareta taputtelee suutansa pöytäliinan liepeeseen. ”Kirsti, toivottavasti et ole nähnyt kauheasti vaivaa tähtemme, sillä aiomme yöpyä Suomelan kylässä sivutilallamme. Suomelan lampuotimme otti ja kuoli ja nyt tiluksille täytyy löytää uusi viljelijä. Se ottaa aikansa ennen kuin kaikki saadaan siellä taas järjestykseen.”

Ah. Totta tosiaan. Herra Jöns omistaa tilan Suomelasta, se on yksi kylän neljästä talosta. Olin kyllä kuullut suru-uutisen Juho-isännän tuupertumisesta kesänäjoaskareissaan. Mies oli potunut jo pitkään hengenahdistusta ja oli laihakin kuin lypsävä Ristinpäivänä, joten hänen lähtönsä ei tullut suurena järkytyksenä. Kumarran ja teen ristinmerkin, enkä paljasta rajua helpotusta, joka valahtaa ylitseni kuin kevättulva. Minun täytyy

kestää vain tämä yksi ilta ja sitten he lähtevät ja olisin taas kahden Klausin kanssa.

”Klaus lainaa meille varmasti yhden uiskoistaan”, rouva Margareta huomauttaa ja katsoo minua pitkin nenänvarttaan sen oloisena, että ainoa hyväksyttävä vastaus on myöntävä. ”Tuokoon renkivouti hevoset ja matkatavarat sitten perästäpäin ratsupolkuja pitkin.”

Nyökkään. ”Tottahan toki. Ylitätte järven soutamalla. Maitse taival on kaksinkertainen, joten vesireitti on paljon kätevämpi.”

”Ja minä voin soutaa tänne takaisin vaikka heti aamunkoitossa”, Elina sanoo ja puristaa käsivarttani innoissaan. ”Minulla on niin valtavasti kerrottavaa.”

”Uiskossa on viisi aioparia”, vastaan, kun en muuta tähän hätään keksi. Suora kielto särähtäisi kaikkien korvaan liian outona. ”Ei sellaista venettä sentään pelkkä yksi hento tyttölapsi luotsaa ja vaikka siinä on purje, et sinä kai semmoista osaa käyttää.”

Elina pukkaa minua olkapäällään tietävä hymynkare suupielessään. ”Hupsu! Uoti tulee tietysti mukaan. Haluat sinä kai saada selville hänenkin kuulumisensa.”

”Niin kai sitten”, mumisen viivytellen, ja rouva Margaretan katse on polttorautana ihollani. Ja sitten rouva nousee seisomaan, nyökkää herra Jönsille ja ottaa minua lempeästi kiinni kyynärvarresta. Lempeästi. Sellainen ei ole kasvattiäitini tapaista ja se jos mikä saa minut epäluuloiseksi.

”Tulehan, tyttöraiska. Meidän on aika vaihtaa muutama sana.”

Kompuroin hänen peräänsä ja vilkaisen vaivihkaa olkani ylitse. Herra Jöns on nojautunut kuuntelemaan lyhyenlännän pappimme vaimeaa puhetta. Elina lusikoi hunajalla juhlistettua naurismuhennosta. Klaus tuijottaa syliin ristittyjä käsiään, mutta kohottaa päätään ja jää katsomaan Elinaa. Hänen ilmeensä on

avuton, lähes pikkupoikamainen. Ihmettelevä. Se kuihduttaa sydämeni rusinaksi, ryppyiseksi ja tyhjiin puserretuksi. Ainoa, joka seuraa äkkinäistä poistumistamme uteliaisuuttaan peittelemättä, on Uoti.

”Sinä olet jo oiva emäntä”, rouva Margareta kehuu ja sanat kalskahtavat korviini kankeilta. Hän istuu yliskamarin arkkupenkillä ja hänen kätensä lepäävät levollisina helmoja vasten. Kaikki hänessä on ylvästä ja tahratonta. Hän ei ole enää häikäisevä sulotar, mutta hänen silmänsä ovat kirkkaat ja hänellä on kaikki hampaat yhä jäljellä. Yllään hänellä on hopeanharmaa laahuksellinen samettipuku, jonka silkkivuori hohtaa taivaansinisenä. Puvussa on nelikulmainen pääntie, joka on reunustettu pikkuruisin simpukankuorin. Miehestä on kovitettu ja hoikkaa vyötäröä kiertää hopeisin tammenterhoin, hedelmällisyyden tunnusmerkein, somistettu kapea nahkavyö. Helma on niin pitkä, etten juuri nyt näe hänen paulakenkiään, mutta tiedän, että niiden koristeirei’ityksestä pilkahtavat vihreät polvisukat. Päässään hänellä on liinamyssy, vain sen poimutettu etureuna näkyy, sillä myssyn peittona on hartiapituinen silkkihuntu. Hän on rälssirouva sormenpäitään myöten, ja minä kadehdin hänen järkkymätöntä itsevarmuuttaan. Hän tietää paikkansa tässä maailmanrahdussa. Paikkansa ja oikeutensa.

”Kehräämäsi liinanloimi on niin ohutta, että vyyhden saisi vedettyä sormukseni läpi, ja jo ennen pestuulle lähtöäsi osait keriä lampaan ilman, että sen nahkaan jäi yhtäkään naarmua. Klaus-herrakaan ei lakkaa suitsuttamasta taitojasi.”

Kohautan olkapäitäni esittäen vaatimatonta, vaikka tiedän vallan hyvin olevani tämän odottamattoman ylistyksen arvoinen. ”Ken ei sahran sarvista rohkene kiinni pitää, ei miestä tarvitse.”

Rouva Margareta tuntuu yllättyvän vastauksestani myönteisesti. ”Niin juuri, tytär. Sinä olet jo siinä iässä, että nämä avainpiikahassuttelut on viisainta hylätä ja suunnata ajatukset miehelleen. Loppujen lopuksi, sinä tahdot vaimon huuvan kulmillesi ja pienokaisen käsivarsillesi, eikö totta?”

Suuni raottuu hämmästyksestä. Tytär? Voin laskea yhden käden sormilla ne kerrat, kun rouva on erehtynyt kutsumaan minua tyttäreksen. Mielihyvän humina leviää sisälläni. Olen aina halunnut vaimoksi ja nyt tiedän senkin, kenen vieressä tahdon istua morsiuspenkissä. Kasvattiäitini yrittää pehmittää minua. Hengitykseni tihenee, kun oivallan, mistä rouva Margaretan ylitsevuotava ystävällisyys kumpuaa. Klaus! Hän on sittenkin pitänyt sanansa ja puhunut kasvattivanhemmilleni, vaikka ei ole pahahtanutkaan asiasta minulle. Mikä kettu se mies onkaan.

”Herra Jönsiltä on pyydetty kosimislupaa ja hän on sen myöntänyt.”

Painan pääni kuin nöyrä tytär ikään ja piilotan helpottuneen hymyni. Minun on esitettävä yllättynyttä, jottei mitään epäilyksiä nousisi. Salavuoteus korjautuu tietysti sillä, että Klaus kihlaa minut, mutta silti on parempi, ettei rouva Margareta saa vihiä lihallisesta suhteestamme.

”Uotilla on miehelliset meiningit kaikessa olennassaan ja tiedän, että te kaksi olette olleet toveruksia Viipurin vuosistamme lähtien.”

Uoti? Uoti Getz? Esiliinan alla käteni kouristuvat yhteen. Olen aina ollut liian ripeä nauramaan, typerys kun olen. Tyhmä, tyhmä, tyhmä.

”...miesten mies. Utterta, toimellinen, siivokin. Ei ole käsittänsä huono, ei reuhaa kujilla. Sanalla sanottuna, kiitettävä kaikissa suhteissa.”

**LAUKON AVAINPIIKA KIRSTI ODOTTAA
LEMMITTYSÄ KOSINTAA. MUTTA KLAUS KURKI
TUOKIN KARTANOONSAA UUDEN NUORIKON.
SALLIIKO KIRSTI UNELMIENSA SÄRKYVÄN?**

VESILAHDELLA on vuosisatoja laulettu surmarunoa Laukon korskeasta herrasta, joka poltti Elina-vaimonsa ja vastasyntyneen poikansa. Keskiaikaisessa balladissa pahan alku ja juuri on mustasukkainen Kirsti-piika, joka lavastaa viattoman emäntänsä syylliseksi aviovuoteen häpäisyyn.

Elinan surma -romaanissa eletään 1400-luvun Laukossa ja tarina alkaa hetkestä, jona Klaus kohtaa Elinan ensi kertaa. Tapahtumia seurataan Kirstin näkökulmasta ja aiempi jyrkkä mustavalkoisuus saa uusia, yllättäviä sävyjä. Ketään ei voi kutsua sankariksi tai sankarittareksi. On vain ihmisiä, toiset sisukkaampia, toiset heikkotahtoisempia.

Balladissa koko kolmikön kohtalo on julma. Miten käy nyt? Kristiina Vuori kertoo oman tulkintansa yhdestä historian jännittävimmistä ja koskettavimmista kolmiodraamoista.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-951-31-9801-5

